

Dozór elektroniczny jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności

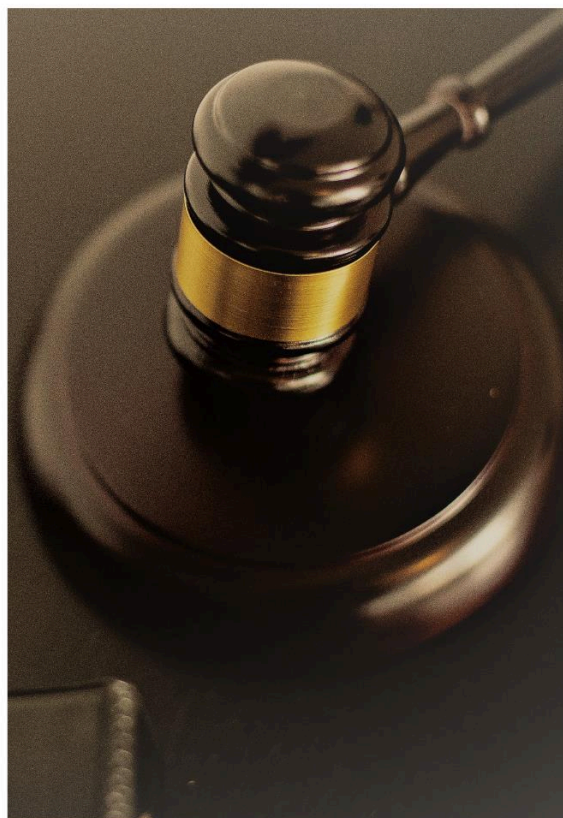
Opracowanie przygotowane w ramach projektu:

Efektywne prawo w efektywnym państwie. Uwarunkowania lokalne w kontekście globalnym, wobec wyzwań XXI w. w walce z przestępczością.

Autor opracowania:
Dr Grzegorz Skrobotowicz

**FUNDACJA
INSTYTUT
PRAWA
USTROJOWEGO**

Szczegóły na
www.ipu.org.pl

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

INSTYTUT PRAWA USTROJOWEGO

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

„Sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości”

Spis treści

Wstęp	3
Aksjologia, geneza i rozwój dozoru elektronicznego na świecie.....	4
System dozoru elektronicznego w Polsce – kształt i cel stosowania instytucji.....	6
SDE w Polsce w latach 2011-2020	9
Bibliografia.....	15
Literatura	16

Wstęp

Izolacja więźnia, polegająca na wykonywaniu kary pozbawienia wolności, stanowiła od samego początku sprawowania wymiaru sprawiedliwości jedną z podstawowych i najczęściej stosowanych reakcji państwa na wyrządzone zło¹. Stan ten, z mniejszymi lub większymi ustępstwami względem kar nieizolacyjnych, trwał zasadniczo do momentu, w którym zaczęto postulować i wprowadzać w życie zasadę humanitaryzmu, zarówno w ramach procesu karnego jak i w zakresie wykonywania kar. Domagano się realizacji potrzeby kształtowania postawy skazańca, uwzględniając perspektywę jego dalszego życia po opuszczeniu murów więziennych. Dostrzegano negatywny wpływ izolacji na zdrowie psychiczne osadzonego, wysokie koszty utrzymania instytucji totalnych, a także znikomą resocjalizację więźniów. Do tego dochodziła jeszcze stygmatyzacja i negatywne nastawienie społeczeństwa do kryminalistów².

Formą przeciwdziałania takiemu stanowi rzeczy, było wprowadzanie kolejnych systemów wykonywania kary pozbawienia wolności, których głównym celem była praca nad i ze skazanym, co miało spowodować zmniejszenie dolegliwości wynikających z przebywania w izolacji. Pomimo tych działań, skazaniec ciągle przebywał w zamknięciu, a „nie można wychowywać dla wolności pozbawiając wolności”³.

Kolejnym krokiem było rozwijanie alternatywnych form wykonywania kary pozbawienia wolności z uwzględnieniem elementu wolnościowego. Taką formę stanowi system dozoru elektronicznego, będący połączeniem u skazańca aspektu izolacji oraz wolności.

---

¹ G. B. Szczygieł, *Środki alternatywne wobec kary pozbawienia wolności*, Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego 2014, tom XXXIII, s. 42.

² W. Juchacz, I. Zgoliński, *Aktualny model kary pozbawienia wolności i jego perspektywy*, Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych, Tom IV Miscellanea, Bydgoszcz 2014, s. 54.

³ J. Śliwowski, *Kara pozbawienia wolności we współczesnym świecie. Rozważania penitencjarne i penologiczne*, Warszawa 1981, s. 52.

Aksjologia, geneza i rozwój dozoru elektronicznego na świecie

Złożony zespół korelacji występujący pomiędzy wartościami społecznymi, a prawnym systemem normatywnym, stanowi przedmiot aksjologii prawa. Idąc dalej, określone i zdefiniowane wartości będą miały wpływ na sposób podejmowania decyzji prawnych, co w konsekwencji przekłada się na faktyczny porządek społeczny⁴.

Z uwagi, że sankcja karna w postaci izolacji penitencjarnej, nie przynosiła oczekiwanych i zadawalających rezultatów, wraz z rozwojem technologicznym rozpoczęto poszukiwania efektywnej alternatywy. Dozór elektroniczny, będący wyspecjalizowanym i wymagającym odpowiedniego zaplecza technicznego stanowi jeden z rezultatów tych poszukiwań.

System dozoru elektronicznego⁵ to nieizolacyjny sposób wykonywania krótkoterminowych kary pozbawienia wolności, poprzez stałe lub okresowe weryfikacje przy użyciu aparatury monitorującej obecności konkretnej osoby (skazanego) w wyznaczonym miejscu⁶. SDE stawia za cel trzy podstawowe zadania: pozostawienie sprawców tzw. „drobnych przestępstw” na wolności; zmniejszenie liczby osadzonych w jednostkach penitencjarnych⁷ oraz obniżenie kosztów funkcjonowania całego systemu penitencjarnego⁸.

W zależności od kraju SDE orzekany jest przez różne organy i na różnych stadiach procesu wykonawczego. Wyróżnia się dwa możliwe warianty: „front door” oraz „back door”. Pierwszy z nich polega na objęciu skazanego SDE jeszcze przed rozpoczęciem odbywania kary izolacyjnej. Drugi natomiast, ma zastosowanie dopiero po pewnym okresie wykonywania kary pozbawienia wolności i rozciąga się na pozostałą do odbycia część⁹.

Pierwsze próby zastosowania na szeroką skalę dozoru elektronicznego miały miejsce w latach 80tych XX w. w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Potrzeba wdrożenia tego rozwiązania podyktowana była przeludnieniem amerykańskich więzień, rosnących z tego tytułu kosztów utrzymania osadzonych oraz potrzebą efektywnego kontrolowania tych skazanych, względem których,

⁴ A. Kociotek-Pęksa, M. Stępień [red.], *Leksykon socjologii prawa*, Warszawa 2013, s. 1.

⁵ Dalej jako SDE.

⁶ A. Kiełtyka, A. Ważny, *Ustawa o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 32.

⁷ W wyroku z dnia 28 lutego 2007 r. Sąd Najwyższy (V CSK 431/06, OSNC 2008/1/13) stwierdził, że „osadzenie skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w przeludnionej celi, w której nie oddzielono urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia i nie zapewniono wszystkim skazanym osobnego miejsca do spania, może stanowić naruszenie dóbr osobistych w postaci godności i prawa do intymności oraz uzasadniać odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 i 448 Kodeksu cywilnego”.

⁸ H. Mazur, *Dozór elektroniczny w procesie karnym*. Prokuratura i Prawo, nr 7-9, s. 131.

⁹ B. Stańdo – Kawecka, *Dozór elektroniczny w systemie sankcji karnych w wybranych krajach europejskich*, „Państwo i Prawo” 2012, Nr 5, s. 34-35.

sądy stosowały areszt domowy. Rozwój technologiczny idealnie wpisał się zarówno w potrzeby tamtejszej społeczności jak i wymiaru sprawiedliwości¹⁰. Pierwszy wyrok wykonywany w SDE został orzeczony w 1983 r. w stanie Nowy Meksyk względem osoby, która naruszyła warunki probacji¹¹.

Na gruncie europejskim, dozór elektroniczny jest stosowany na różnych etapach procesu karnego, np. jako alternatywa dla tymczasowego aresztowania, samodzielna kara lub też jest połączony z karą nieizolacyjną. Implementacja rozwiązania amerykańskiego na rynek europejski nastąpił w pierwszej kolejności w Anglii i Walii, w których to w 1989 r. uruchomiono trzy programy pilotażowe dedykowane podejrzanym, którzy mieli zostać objęci tymczasowym aresztowaniem. Kolejnym państwem rozwijającym dozór elektroniczny była Szwecja, która w 1999 r. na stałe wprowadziła ten instrument do swojego systemu prawnego. W dalszej kolejności próby z SDE rozpoczęły: Holandia, Francja, Włochy, Hiszpania, Belgia, Dania, Estonia, Luksemburg, Norwegia, Portugalia, Szwajcaria oraz Polska¹².

Na arenie międzynarodowej, dozór elektroniczny znalazł również swoje odzwierciedlenie. Stosowanie SDE jest zgodne z Europejską Konwencją o ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności zawierającej zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania i karania oraz dopuszczalności pozbawienia jednostkę wolności¹³. W Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych 45/110 z dnia 14 grudnia 1990 r.¹⁴, tzw. „Zasadach Tokijskich”, przyjęto, że państwa członkowskie, w ramach swoich systemów prawnych, będą promować i rozwijać w pierwszej kolejności środki o charakterze nieizolacyjnym. Tym samym zmniejszać się będzie liczba wymierzonych kar izolacyjnych, co powinno przełożyć się na zracjonalizowanie polityki wymiaru sprawiedliwości. Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Nr R(99)22 w sprawie przepełnienia więzień i szybkiego wzrostu populacji więźniów, także zawiera regulacje wskazujące na SDE jako remedium na przeludnienie w jednostkach penitencjarnych¹⁵.

---

¹⁰ B. Stańdo – Kawecka, *Dozór elektroniczny w systemie sankcji karnych w wybranych krajach europejskich*, „Państwo i Prawo” 2012, Nr 5, s. 31.

¹¹ A. Ornowska, *Wybrane aspekty z praktyki stosowania dozoru elektronicznego w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii*, „Probacja” 2010, Nr 3-4, s. 63.

¹² T. Ochelski, *System elektronicznego monitoringu w Szwecji i w Wielkiej Brytanii*, PWP 2014, nr 85, s. 103.

¹³ J. Hołda, Z. Hołda, D. Ostrowska, J.A. Rybczyńska, *Prawa Człowieka. Zarys Wykładu*, Warszawa 2011, s. 106-107.

¹⁴ „Wzorcowe reguły minimalne Narodów Zjednoczonych dotyczące środków o charakterze nieizolacyjnym”.

¹⁵ Inne akty prawa międzynarodowego odnoszące się do tematyki SDE to m.in.: Podstawowe zasady traktowania więźniów – Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 45/111 z dnia 14 grudnia 1990 r.; Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia – Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.; Zalecenie Rec(2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r.).

System dozoru elektronicznego w Polsce – kształt i cel stosowania instytucji

Każda orzeczona kara, bez względu czy ma charakter izolacyjny czy też wolnościowy, powinna zrealizować stawiane jej cele. W przypadku wymierzenia kary pozbawienia wolności, osiągnięcie zakładanych rezultatów, będzie odbywało się przy użyciu innych metod i technik, dostosowanymi do warunków, w których sankcja karna jest realizowana. W kodeksie karnym wykonawczym z 1969 r.¹⁶ w art. 37 § 1 wskazano, że „Wykonanie kary pozbawienia wolności ma na celu kształtowanie społecznie pożądanej postawy skazanego, a zwłaszcza powinno wdrażać go do społecznie użytecznej pracy oraz przestrzegania porządku prawnego i tym samym przeciwdziałać powrotowi do przestępstwa”. Obecnie obowiązujący Kodeks karny wykonawczy¹⁷ w dużej mierze przejął uprzednią regulację, stanowiąc w art. 67 § 1 k.k.w., że celem kar izolacyjnych jest „wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa”. Wskazany cel dotyczy wymierzonej kary, a zatem winien zostać osiągnięty bez względu na system, w którym kara ta jest wykonywana. Tym samym dotyczy on także SDE.

Rozmowy dotyczące wprowadzenie elektronicznego monitoringu do polskiego porządku prawnego rozpoczęły się jeszcze w latach 90tych XX w.¹⁸. Pierwsza propozycja legislacyjna, stanowiąca poselski projekt ustawy zmieniający k.k.w. została przygotowana w 2005 r.¹⁹. W tym samym roku wpłynął do Sejmu także kolejny, bazujący na uprzednim, projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks wykroczeń, oraz ustawy – Kodeks karny²⁰. Niestety obie te inicjatywy nie doczekały się finalizacji z uwagi na projekt rządowy z 2006 r., który trafił pod obrady Sejmu razem z kolejnym projektem poselskim złożonym na początku 2007 r.²¹ Ostatecznie, dozór elektroniczny został wprowadzony do systemu prawnego mocą, nieobowiązującej już, ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego²², która weszła w życie z dniem 1 września 2009 r.²³.

¹⁶ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny wykonawczy, (Dz. U. Nr 13, poz. 98, z późn. zm.).

¹⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, (Dz. U. 1997, Nr 90, poz. 557 z późn. zm.), dalej jako k.k.w.

¹⁸ J. Jasiński, *Areszt domowy (propozycja rozważenia)* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993, s. 193 i n.

¹⁹ Por. Druk Sejmowy nr 3750/05. Z powodu upływu kadencji Parlamentu prac nad projektem nie kontynuowano.

²⁰ Por. Druk Sejmowy 338/05.

²¹ M. Rusinek, *Ustawa o dozorcze elektronicznym. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 10.

²² Dz. U. 2007, nr 191, poz. 1366, z późn. zm., dalej jako DEU.

²³ Przepisy dotyczące modelu systemu, trybu powierzenia dozoru, upoważnionego podmiotu dozoru, kontroli obowiązków skazanego, przedstawiciela podmiotu dozoru, a także warunków technicznych urządzeń wchodzących w skład środków technicznych, zgodnie z zapisami art. 89 DEU, weszły w życie z dniem ogłoszenia ustawy.

Mimo, że przepisy ustawy tego nie przewidywały, to SDE wprowadzano etapami. Początkowo funkcjonował wyłącznie na terenie właściwości apelacji warszawskiej. Dołączanie kolejnych apelacji odbywało się z partiami po 3 lub 4 apelacje, z częstotliwością co 6 lub 12 miesięcy²⁴.

Dozór elektroniczny w przyjętym kształcie obowiązywał przez sześć lat. Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw²⁵, ustawodawca uchylił DEU i z dniem 1 lipca 2015 r. włączył dozór elektroniczny do k.k.w., tworząc osobny rozdział VIIa „System dozoru elektronicznego”. Dodatkowo zostały wydane dwa akty wykonawcze: Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie sposobu oraz szczegółowych warunków wykonywania kar, środków karnych i środków zabezpieczających w systemie dozoru elektronicznego²⁶ oraz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie określenia szczegółowych warunków technicznych i wymagań funkcjonalnych, jakie powinny spełniać środki techniczne służące do wykonywania dozoru elektronicznego, oraz sposobu funkcjonowania systemu komunikacyjno-monitorującego²⁷.

Kontrola zachowania skazanego w ramach dozoru elektronicznego odbywa się przy użyciu odpowiednich środków technicznych²⁸ i przybiera jedną z trzech form: dozór stacjonarny, dozór zbliżeniowy i dozór mobilny.

Dozór stacjonarny jest właściwy do wykonywania kary pozbawienia wolności, natomiast dozór zbliżeniowy²⁹ oraz dozór mobilny³⁰ stosowany jest do wykonywania środków karnych oraz zabezpieczających³¹.

Podstawowym warunkiem umożliwiającym ubieganie się o zastosowanie SDE jest wymiar orzeczonej kary pozbawienia wolności. Sąd penitencjarny, który jest właściwy w przedmiocie udzielania zgody na wykonywanie kary w tym systemie, może zezwolić na SDE, jeżeli spełnione zostały łącznie określone warunki³²:

1. Wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku i 6 miesięcy i jednocześnie nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 Kodeksu karnego³³;

---

²⁴ E. Dobiejewska, A. Rękas, *System dozoru elektronicznego w polskim systemie penitencjarnym, Polski system penitencjarny Ujęcie integralno-kulturowe*, Forum Penitencjarne, Warszawa 2013, s. 128.

²⁵ Dz. U. 2015 poz. 396.

²⁶ Dz. U. 2015, poz. 773.

²⁷ Dz. U. 2015, poz. 797.

²⁸ Art. 43b k.k.w.

²⁹ Służby do kontroli zachowania przez skazanego wyznaczonej minimalnej odległości od osoby wskazanej orzeczeniem sądowym i w tym zakresie stosowany jest do wykonywania środków karnych i środków zabezpieczających (art. 43c § 1 zd. 2 k.k.w.).

³⁰ Służby do kontrolowania aktualnego miejsca pobytu skazanego, niezależnie od tego, gdzie skazany przebywa - K. Mamak, D. Zajęc, *Dozór elektroniczny w świetle nowelizacji prawa karnego*, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 20015/1, s. 138.

³¹ Art. 43c § 1 k.k.w.

³² Art. 43la § 1 k.k.w.

³³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, (Dz. U. 1997, nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

2. Jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary³⁴;
3. Skazany posiada określone miejsce stałego pobytu³⁵;
4. Osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę, o której mowa w art. 43h § 3 k.k.w.;
5. Odbywaniu kary pozbawienia wolności w SDE nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne³⁶, o których mowa w art. 43 h § 1 k.k.w.

Odbywanie kary w SDE inicjowane jest przez uprawniony podmiot. Wniosek, wraz z uzasadnieniem i załącznikami³⁷, w tym przedmiocie może złożyć skazany, jego obrońca, prokurator, sądowy kurator zawodowy lub dyrektor zakładu karnego³⁸. Sąd penitencjarny zobowiązany jest do rozpoznania wniosku i wydania postanowienia w terminie 30 dni od daty wpływu pisma do sądu³⁹. Jest to termin instrukcyjny, a postanowienie wydane na posiedzeniu po jego upływie nie powoduje nieważności takiego orzeczenia⁴⁰.

---

³⁴ S. Lelental, *Warunkowe przedterminowe zwolnienie*, w: M. Melezini (red.), *System Prawa Karnego. Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, t. 6, Warszawa 2016, s. 1084-1092.

³⁵ Przez miejsce stałego pobytu rozumie się lokal mieszkalny, który zamieszkuje skazany - S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2010, s.203. W przypadku przebywania skazanego na wolności chodzi o stan zgodny z prawem, a nie stany dowolnie tworzone, w tym przebywanie bezprawne - Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 lipca 2012 r., KZS 2012 Nr 7 – 8, poz. 67.

³⁶ Środki techniczne zostały enumeratywnie wymienione w art. 43f § 1 k.k.w.

³⁷ Art. 43ld k.k.w.

³⁸ Art. 43lc k.k.w.

³⁹ Art. 43ld § 4 k.k.w.

⁴⁰ J. Lachowski, P. Gensikowski, J. Potulski, L. Osiński, I. Zgoliński, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz* wyd. 3, Warszawa 2018, s. 204.

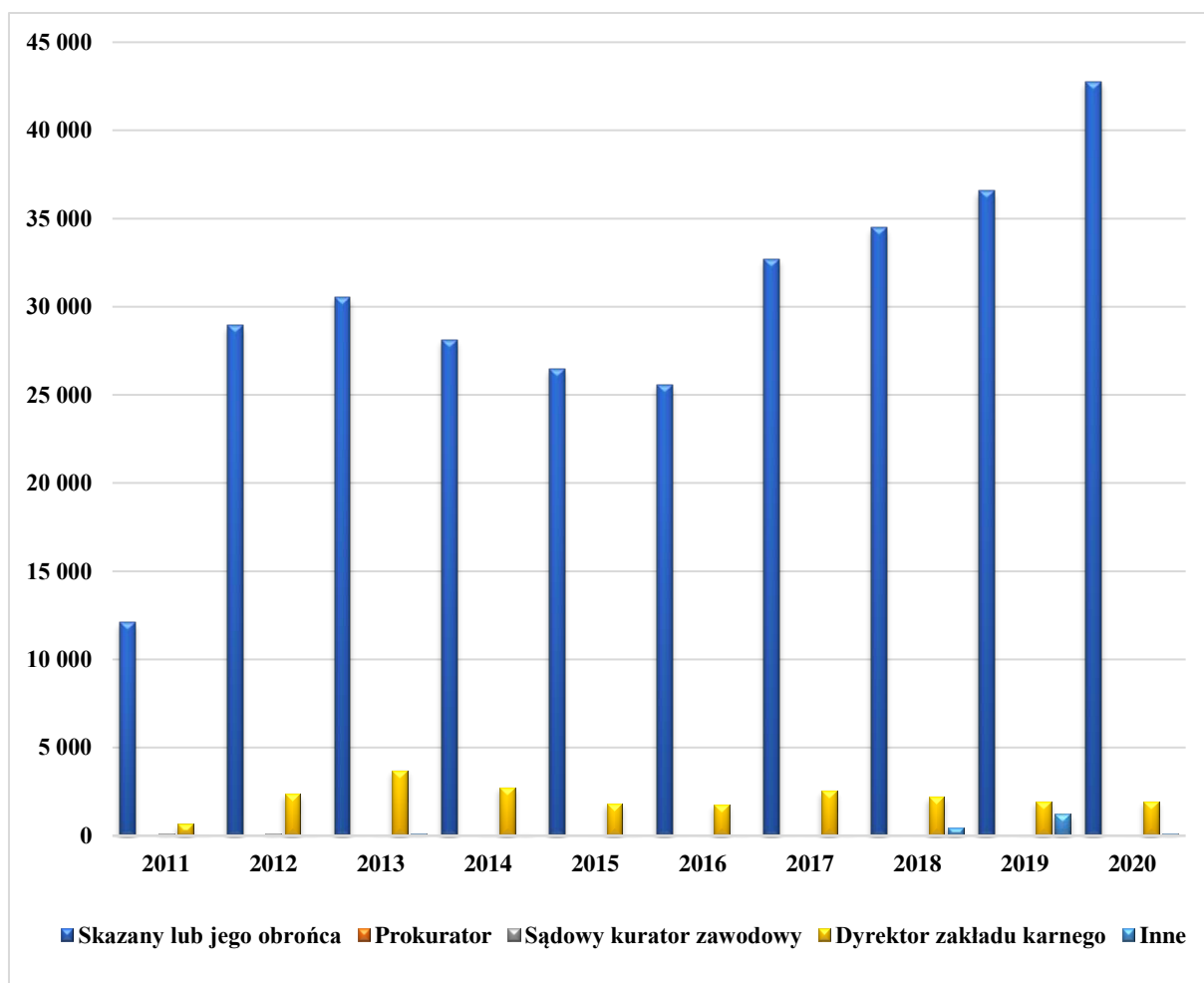
SDE w Polsce w latach 2011-2020

W Polsce w okresie od 2011 r. do 2020 r. złożono łącznie ponad 322 tys. wniosków o odbywanie kary izolacyjnej w systemie poza zakładem karnym. Analizując dane statystyczne widać, że zainteresowanie odbywaniem kary w systemie dozoru elektronicznego powiązane było z nowelizacjami, które dotyczyły aktów prawnych regulujących tę instytucję, zarówno mowa o osobnej ustawie jak i obecnej częścią k.k.w. Z punktu widzenia wzrostu zainteresowania SDE, szczególnie istotna była nowelizacja z 2015 r. powodująca umieszczenie dedykowanego Rozdziału VIIa w k.k.w. Dodatkowo, nowelizacja art. 43la k.k.w.⁴¹ umożliwiającego wnioskowanie o wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze do 18 miesięcy lub jeżeli „wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie jednego roku i 6 miesięcy”⁴² także spowodowała istotne zwiększenie liczby wniosków składanych przez skazanych i/lub ich obrońców.

---

⁴¹ Art. 43la § 1 pkt 1 zmieniony przez art. 15 pkt 1 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 568).

⁴² Art. 43la § 6 k.k.w.

Wykres nr 1. Podmioty, które złożyły wnioski o udzielenie zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020⁴³.

W 2020 r. skazani i ich pełnomocnicy złożyli łącznie ponad 42.7 tys. wniosków, co stanowiło prawie 17% wzrost w stosunku do liczby wniosków złożonych w 2019 r. Jeszcze wyraźniej widać wzrost zestawiając ze sobą rok 2016 (25.575 wniosków) z rokiem 2020 (42.762 wniosków). W tym przypadku zmiana wyniosła ponad 67%. Patrząc z perspektywy liczby działań podjętych przez inne uprawnione podmioty, to dane nie prezentują już tak istotnych powiązań ze zmianami legislacyjnymi. Z drugiej strony, działania innych podmiotów jak np. prokuratora czy sądowego kuratora zawodowego, w tym zakresie jest praktycznie marginalna. Jedynie dyrektor zakładu karnego przejawia zainteresowanie potencjalną zmianą systemu odbywania kary przez więźnia składając średnio rocznie ok. 2.161 wniosków.

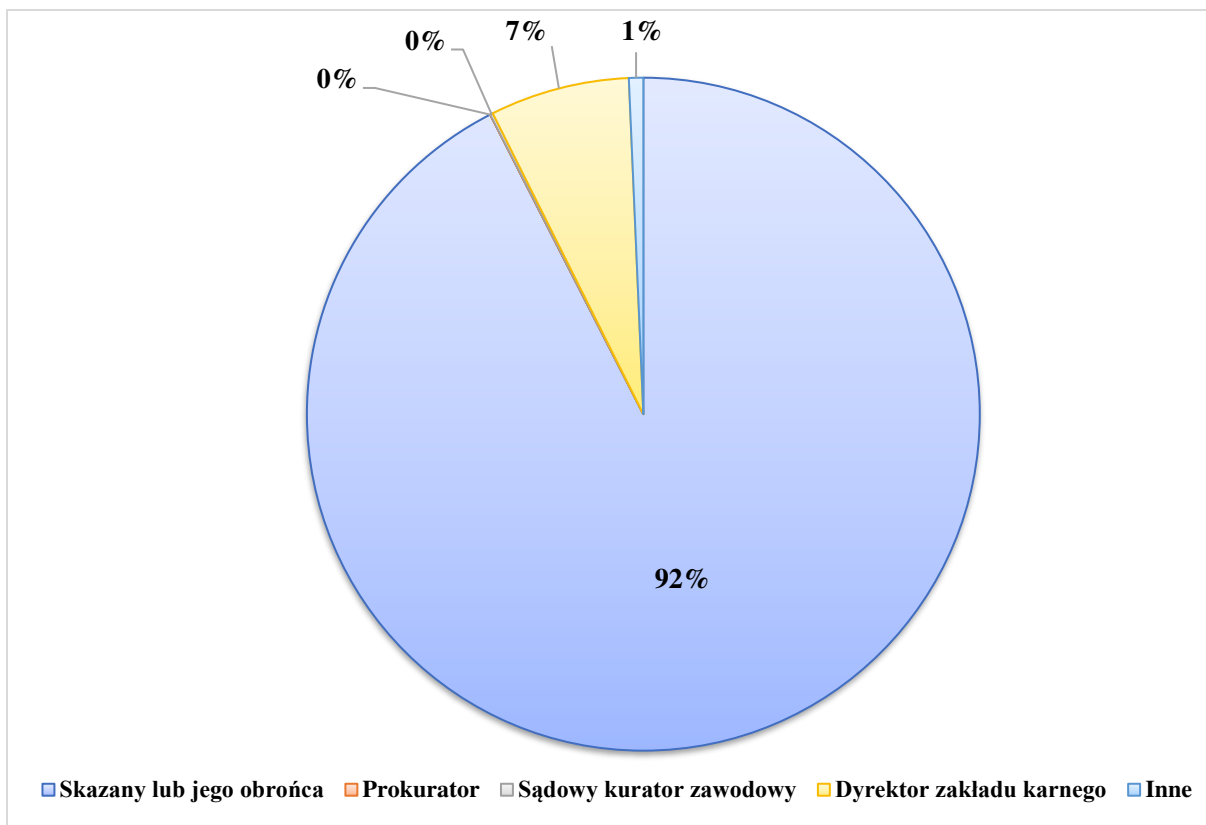
⁴³ Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych dostępnych pod adresem: <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp 01.10.2021 r., godz. 18:00).

Lata	Razem	Skazany lub jego obrońca	Prokurator	Sądowy kurator zawodowy	Dyrektor zakładu karnego	Inne
2011	12 862	12 089	–	94	650	29
2012	31 521	28 952	–	119	2 373	77
2013	34 371	30 528	4	62	3 692	85
2014	30 970	28 119	–	32	2 740	79
2015	28 350	26 474	–	19	1 810	47
2016	27 372	25 575	3	16	1 732	46
2017	35 318	32 703	2	20	2 524	69
2018	37 125	34 458	1	17	2 206	443
2019	39 797	36 590	3	37	1 943	1 224
2020	44 829	42 762	–	8	1 940	119
łącznie	322 515	298 250	13	424	21 610	2 218

Tabela nr 1. Podmioty, które złożyły wnioski o udzielenie zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020⁴⁴.

Z łącznych 322.515 wniosków, złożonych w latach 2011-2020, w przedmiocie odbycia kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, aż 298.250 wniosków, stanowiących 92% wszystkich zgłoszeń złożyli skazani i ich obrońcy. Tylko 7% wniosków (21.160 szt.) pochodziło od dyrektorów jednostek penitencjarnych. Sądowi kuratorzy zawodowi złożyli, w tym samym okresie, 424 wnioski, które stanowią 0,13% całej grupy. W przypadku prokuratorów, odnotowano jedynie 13 wniosków, co wskazuje, że ten podmiot nie korzysta z możliwości wnioskowania o SDE. Podsumowując powyższe informacje należy stwierdzić, że tak wysoki procentowy udział skazanych i ich obrońców w procesie wnioskowania uzasadniony jest korzyścią płynącą z objęcia skazanego dozorem elektronicznym. To bowiem ta osoba odczuje bezpośrednio zmianę płynącą z modyfikacji odbywania kary izolacyjnej. Z drugiej strony inne uprawnione podmioty, powinny także mieć na uwadze dobro skazanego oraz wymiaru sprawiedliwości, a także wysokość kosztów generowanych przez osadzonych przebywających w detencji penitencjarnej.

⁴⁴ <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp 01.10.2021 r., godz. 18:00).

Wykres nr 2. Procentowy udział wszystkich wniosków o udzielenie zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020⁴⁵.

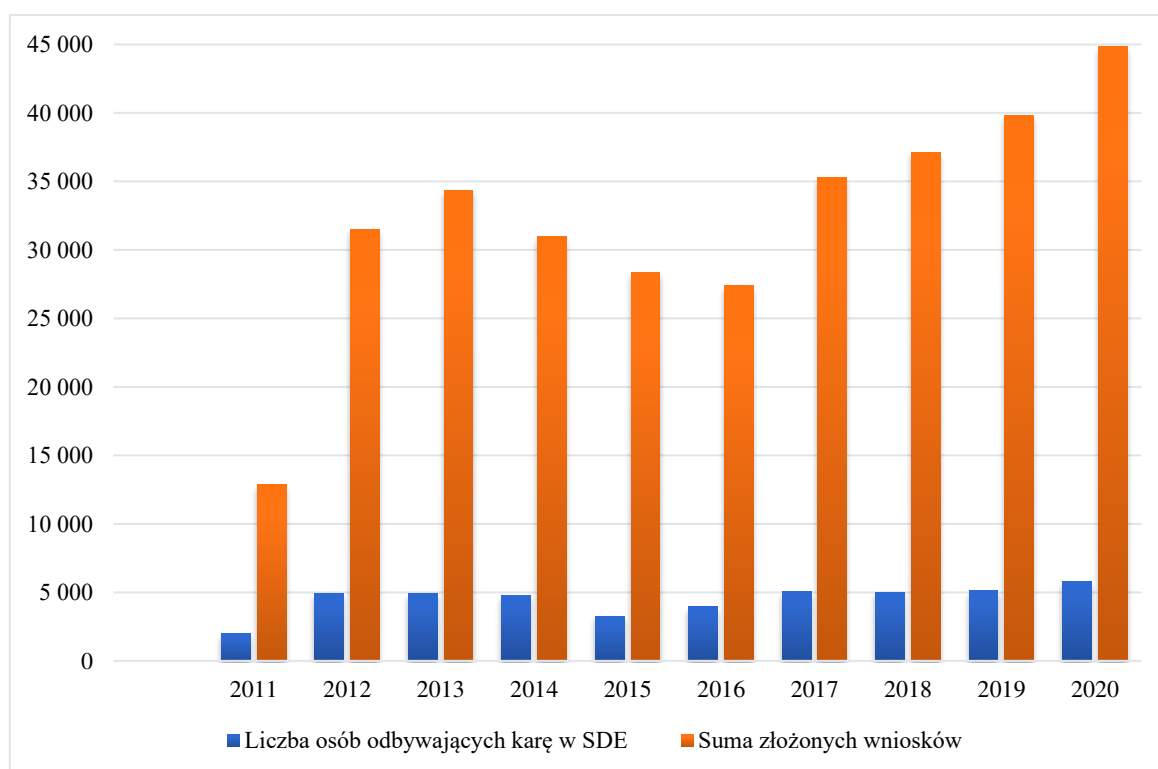
Liczba złożonych wniosków obrazuje „mianownik” dla omawianej instytucji. Niezbędne jest jednak określenie „licznika”, czyli wskazanie faktycznej liczby osób korzystających z tego instrumentu. Jak wynika z danych statystycznych, od 2017 r. liczba skazańców objętych SDE utrzymuje się powyżej 5 tys. osób, a w 2020 r. zdecydowanie zbliżyła się do 6 tys. Tendencja wzrostowa w liczbie więźniów z dozorem elektronicznym spowodowana jest m.in. rosnącą liczbą składanych wniosków. Niezależnie, ciągle widoczna jest olbrzymia dysproporcja pomiędzy składanymi wnioskami, a wyrażeniem zgody na system dozoru elektronicznego względem konkretnej osoby.

Lata	Liczba osób ogółem	w tym wobec których wykonuje się orzeczenie dotyczące
------	--------------------	---

⁴⁵ Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych dostępnych pod adresem: <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp 01.10.2021 r., godz. 18:00).

		zakazu zbliżania się do określonej osoby	obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach
2011	1 992	–	13
2012	4 881	1	43
2013	4 923	–	6
2014	4 756	2	–
2015	3 258	2	–
2016	3 958	1	80
2017	5 057	5	135
2018	5 014	1	149
2019	5 106	–	298
2020	5 802	2	148

Tabela nr 2. Liczba osób odbywających karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020⁴⁶.

⁴⁶ <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp 01.10.2021 r., godz. 18:00).

Wykres nr 3. Zestawienie liczby osób odbywających karę w SDE na tle sumy wszystkich złożonych wniosków o odbywanie kary w SDE w danym roku kalendarzowym w latach 2011-2020⁴⁷.

1. Podsumowanie

Kara pozbawienia wolności stanowi jedną z najczęściej wymierzanych w Polsce sankcji karnych. System dozoru elektronicznego, który znalazł swoje miejsce w obowiązującym porządku prawnym, cieszy się coraz to większym zainteresowaniem, ale z drugiej strony nieustannie mierzy się z różnymi wyzwaniami i przeciwnościami. Dla części społeczeństwa, niezmiennie, tylko umieszczenie sprawcy przestępstwa w „więzieniu” stanowi jedyny adekwatny i właściwy sposób zareagowania przez wymiar sprawiedliwości na popełnione zło. Z drugiej strony, z uwagi na wymogi ustawowe, tylko określona grupa sprawców może skorzystać z możliwości ubiegania się o zastosowanie względem wymierzonej im kary systemu dozoru elektronicznego. Milowym krokiem dla rozwoju tej instytucji było podniesienie w 2020 r. wymiaru kary pozbawienia wolności z 12 do 18 miesięcy. Wydaje się jednak, że uzasadnione jest zwiększenie tego przedziału do np. 24 miesięcy, co spowodowałoby dalsze zmniejszenie stanu zaludnienia w jednostkach penitencjarnych, a także redukowało koszty całego systemu penitencjarnego w Polsce.

Najważniejszym argumentem przemawiającym za propagowaniem SDE jest fakt, że sprawca czynu zabronionego nadal ma możliwość prowadzenia normalnego życia, zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy, uczęszczania do aktualnej szkoły, a także sposobność do utrzymywania kontaktu z rodziną i najbliższymi.

Ten sposób odbywania kary pozbawienia wolności umożliwia realną readaptację skazańca ze społeczeństwem⁴⁸.

---

⁴⁷ Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych dostępnych pod adresem: <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp 01.10.2021 r., godz. 18:00).

⁴⁸ K. Linowski, *Warunkowe zwolnienie i jego korelaty socjopedagogiczne*. Warszawa 2009.

Bibliografia

Źródła prawa krajowego i międzynarodowego

1. Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny wykonawczy, (Dz. U. Nr 13, poz. 98, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, (Dz. U. 1997, nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, (Dz. U. 1997, Nr 90, poz. 557 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. 2007, nr 191, poz. 1366, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015 poz. 396.).
6. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 568).
7. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie sposobu oraz szczegółowych warunków wykonywania kar, środków karnych i środków zabezpieczających w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. 2015, poz. 773).
8. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie określenia szczegółowych warunków technicznych i wymagań funkcjonalnych, jakie powinny spełniać środki techniczne służące do wykonywania dozoru elektronicznego, oraz sposobu funkcjonowania systemu komunikacyjno-monitorującego (Dz. U. 2015, poz. 797).
9. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 45/111 z dnia 14 grudnia 1990 r. - Podstawowe zasady traktowania więźniów.
10. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. - Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia.
11. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych 45/110 z dnia 14 grudnia 1990 r., tzw. Zasadach Tokijskich - Wzorcowe reguły minimalne Narodów Zjednoczonych dotyczące środków o charakterze nieizolacyjnym.
12. Zalecenie Rec(2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r.

Literatura

1. Dobiejewska E., Rękas A., *System dozoru elektronicznego w polskim systemie penitencjarnym, Polski system penitencjarny Ujęcie integralno-kulturowe*, Forum Penitencjarne, Warszawa 2013.
2. Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa Człowieka. Zarys Wykładu*, Warszawa 2011.
3. Jasiński J., *Areszt domowy (propozycja rozważenia)* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993.
4. Juchacz W., Zgoliński I., *Aktualny model kary pozbawienia wolności i jego perspektywy*, Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych, Tom IV Miscellanea, Bydgoszcz 2014.
5. Kiełtyka A., Ważny A., *Ustawa o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Komentarz*, Warszawa 2011.
6. Kociołek-Pęksa A., Stępień M. [red.], *Leksykon socjologii prawa*, Warszawa 2013.
7. Lachowski J., Gensikowski P., Potulski J., Osiński L., Zgoliński I., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz wyd. 3*, Warszawa 2018.
8. Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, wyd. 3*, Warszawa 2010.
9. Lelental S., *Warunkowe przedterminowe zwolnienie*, w: M. Melezini (red.), *System Prawa Karnego. Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, t. 6, Warszawa 2016.
10. Linowski K., *Warunkowe zwolnienie i jego korelaty socjopedagogiczne*. Warszawa 2009.
11. Mamak K., Zajac D., *Dozór elektroniczny w świetle nowelizacji prawa karnego*, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 20015/1.
12. Mazur H., *Dozór elektroniczny w procesie karnym*. Prokuratura i Prawo, nr 7-9.
13. Ochelski T., *System elektronicznego monitoringu w Szwecji i w Wielkiej Brytanii*, PWP 2014, nr 85.
14. Ornowska A., *Wybrane aspekty z praktyki stosowania dozoru elektronicznego w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii*, „Probacja” 2010, Nr 3-4.
15. Rusinek M., *Ustawa o dozorze elektronicznym. Komentarz*, Warszawa 2010.
16. Stańdo – Kawecka B., *Dozór elektroniczny w systemie sankcji karnych w wybranych krajach europejskich*, „Państwo i Prawo” 2012, Nr 5.
17. Szczygieł G. B., *Środki alternatywne wobec kary pozbawienia wolności*, Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego 2014, tom XXXIII.
18. Śliwowski J., *Kara pozbawienia wolności we współczesnym świecie. Rozważania penitencjarne i penologiczne*, Warszawa 1981.

Orzeczenia

1. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r. (V CSK 431/06, OSNC 2008/1/13).
2. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 lipca 2012 r., (KZS 2012 Nr 7 – 8, poz. 67).

Źródła internetowe i inne

1. Druk Sejmowy 338/05
2. Druk Sejmowy nr 3750/05.
3. <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>
(dostęp 01.10.2021 r., godz. 18:00).

Spis tabel

1. **Tabela nr 1.** Podmioty, które złożyły wnioski o udzielenie zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020.
2. **Tabela nr 2.** Liczba osób odbywających karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020.

Spis wykresów

1. **Wykres nr 1.** Podmioty, które złożyły wnioski o udzielenie zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020.
2. **Wykres nr 2.** Procentowy udział wszystkich wniosków o udzielenie zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w latach 2011-2020.
3. **Wykres nr 3.** Zestawienie liczby osób odbywających karę w SDE na tle sumy wszystkich złożonych wniosków o odbywanie kary w SDE w danym roku kalendarzowym w latach 2011-2020.